Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Strateginė energetikos pertvarkos vizija siekiant sudaryti sąlygas ES strateginiam savarankiškumui“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2023/C 75/15)

Pranešėjai: **Thomas KATTNIG**
Lutz RIBBE
Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2022 1 20
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
	Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2022 10 4
Priimta plenarinėje sesijoje	2022 10 26
Plenarinė sesija Nr.	573
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	197 / 9 / 12

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. 2021 m. pabaigoje EESRK nusprendė parengti išsamią energetikos pertvarkos viziją. 2022 m. sausio 18 d. Komitetas nutarė, kad visi skyriai ir CCMI turėtų, įtraukdami nuomones savo iniciatyva dėl įvairių energetikos pertvarkos aspektų, parengti bendrą nuomonę *Strateginė energetikos pertvarkos vizija siekiant sudaryti sąlygas darniam vystymuisi*.

Tačiau dėl Rusijos Federacijos karinės invazijos susidarius dabartinei padėčiai Ukrainoje, energetikos pertvarka tapo vienu svarbiausių prioritetų, nes padariniai ES energijos tiekimui ir energijos kainoms neturi precedento.

Atsižvelgiant į dabartinę krizę ir tikslą iki 2030 m. nutraukti ES priklausomybę nuo Rusijos dujų, šioje EESRK nuomonėje pateikiama išsami energetikos pertvarkos vizija siekiant sukurti ir skatinti ES strateginį savarankiškumą energetikos srityje.

Taigi, siekiant parengti ilgalaikę strateginę viziją, šioje bendrojoje nuomonėje pateikiamos:

— skyrių nuomonių savo iniciatyva išvados ir rekomendacijos ([1]);

— nuomonių dėl „REPowerEU“, plano „REPowerEU“ ir būsimų pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų išvados;

— ankstesnių EESRK nuomonių išvados ir rekomendacijos.

1.2. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad neradus reikiamų sprendimų, dėl dabartinės energetikos krizės ekonominių ir socialinių padarinių derinio demokratinė sistema gali patirti spaudimą. Todėl EESRK pritaria tam, kad būtų įgyvendintos neatidėliotinos priemonės pačioms opiausioms problemoms spręsti, visų pirma užtikrinti tiekimo saugumą „kuo prieinamesne“ kaina tiek vartotojams, tiek pramonei, nukentėjusiems nuo dabartinio staigaus kainų augimo.

([1]) OL C 486, 2022 12 21, p. 67; OL C 486, 2022 12 21, p. 88; OL C 486, 2022 12 21, p. 53; OL C 486, 2022 12 21, p. 1; OL C 486, 2022 12 21, p. 59; OL C 486, 2022 12 21, p. 23; OL C 486, 2022 12 21, p. 198.

1.3. Klimato kaita Europoje tampa vis labiau pastebimu reiškiniu. Be to, dabartinė energetikos krizė, kurią dar labiau apsunkino agresyvi Rusijos invazija į Ukrainą, aiškiai rodo, kad tiek Europos energetikos sąjungos, tiek žaliojo kurso pasiūlyti tikslai ir priemonės iš esmės yra teisingi, tačiau nėra pakankamai plataus užmojo. Jų dar nepakanka, kad Europa taptų saugi, tvari, konkurencinga ir įgytų „strateginį energetinį savarankiškumą“. Pabrėžtina, kad jie vis dar įgyvendinami pernelyg nedrąsiai. Šiuo atžvilgiu reikia paradigminės slinkties.

1.4. Europos potencialas atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje turi būti kuo tiksliau nustatytas ir apie jį turi būti plačiai informuojama, kad būtų skatinamas bendras supratimas, kokiu mastu galima pasiekti nepriklausomybę nuo energijos importo. Visų pirma reikia atsižvelgti į šilumos ir transporto sektorių elektrifikavimą ir poreikį naudoti vietoje iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gaminamą vandenilį.

1.5. Derėtų ne tik kuo greičiau išnaudoti šį potencialą, bet ir dar aktyviau stengtis išnaudoti energijos taupymo potencialą. Dabartinėmis aplinkybėmis energijos taupymas yra geriausias būdas nedelsiant padaryti poveikį.

1.6. Tuo pat metu bus reikalingos trumpalaikės ir galbūt vidutinio laikotarpio priemonės siekiant kompensuoti nutrauktą energijos tiekimą iš Rusijos. Suskystintų gamtinių dujų importas yra viena iš tokių priemonių. Tačiau EESRK mano, jog svarbu, kad tai nesukurtų naujos ilgalaikės priklausomybės nuo iškastinio kuro. Į tai turi būti atsižvelgta iš anksto investicijų cikle. Apskritai siekiama ne įvairinti priklausomybę, o pasiekti kuo aukštesnį strateginio savarankiškumo lygį.

1.7. Ši pertvarka nėra tik didelis techninis iššūkis – ji taip pat apima ir struktūrinius klausimus. Ateityje energijos gamyba bus kur kas labiau decentralizuota nei praeityje. Tai taip pat atveria galimybių miestams ir regionams bei kitiems naujiems suinteresuotiesiems subjektams, pvz., labai mažoms įmonėms ir MVĮ, individualiems gaminantiems vartotojams ir gaminančioms bendrijoms. EESRK mano, kad politinius sprendimus priimantys asmenys vis dar nepateikė aiškių nurodymų ar priemonių, kaip konkrečiai subjektai, iki šiol buvę grynai energijos vartotojais, galėtų tapti naujais dalyviais šioje srityje. EESRK daugelyje savo nuomonių nurodė, kad būtina išankstinė sąlyga, siekiant užtikrinti sparčią transformaciją, yra visuomenės pritarimas. Dalyvavimo teisės ir atviros galimybės yra geriausias būdas šiam pritarimui užtikrinti. Taigi turėtų būti kalbama ne tik apie tai, kur ir iš kokio tipo šaltinio generuojama energija, bet ir apie tai, kam leidžiama iš energijos gamybos užsidirbti pinigų. EESRK dar kartą ragina Europos Komisiją ir valstybes nares kartu su verslo organizacijomis, rūmais, socialiniais partneriais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais imtis plataus masto ir tikslinių informavimo ir informuotumo didinimo priemonių, kurios būtų koordinuojamos ir papildytų vienos kitas ([2]).

1.8. EESRK pakartoja savo įsitikinimą, išreikštą ankstesnėse nuomonėse: ne tik socialinės ir regioninės sanglaudos fondus ir paramą atstatymui reikia naudoti taip, kad būtų remiami klimato politikos veiksmai ir energetikos pertvarka, bet ir klimato ir energetikos politika turi būti skirta socialinei ir regioninei sanglaudai skatinti.

2. **Bendrosios pastabos**

2.1. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad neradus reikiamų sprendimų, dėl dabartinės energetikos krizės ekonominių ir socialinių padarinių derinio demokratinė sistema gali patirti spaudimą. Todėl EESRK pritaria tam, kad būtų įgyvendintos neatidėliotinos priemonės pačioms opiausioms problemoms spręsti, visų pirma užtikrinti tiekimo saugumą „kuo prieinamesne“ kaina tiek vartotojams, tiek pramonei, kurie nukentėjo nuo dabartinio staigaus kainų augimo.

2.2. Klimato krizės padariniai daro didelį poveikį Europai ir pasauliui. EESRK pakartoja, kad tvirtai remia žaliajame kurse nustatytus tikslus, strateginio savarankiškumo energijos tiekimo srityje stiprinimą ir perėjimą prie tvarios, neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Rusijos inicijuotas „energetinis karas“ dar labiau išryškina poreikį iš esmės paspartinti žaliuoju kursu pradėtą pertvarką. Planas „REPowerEU“ ir kitos Komisijos pasiūlytos iniciatyvos padeda atitinkamai pritaikyti žaliąjį kursą, tačiau jos dar nėra pakankamai plataus užmojo.

([2]) OL C 486, 2022 12 21, p. 1.

2.3. Į socialinį aspektą turi būti atsižvelgiama imantis bet kokių priemonių, kurios planuojamos kaip energetikos pertvarkos dalis. Viena vertus, to reikia, kad nesumažėtų visuomenės pritarimas būtiniems pokyčiams ir būtų užtikrinta teisinga pertvarka. Kita vertus, ši pertvarka taip pat sudarys sąlygas teigiamiems pokyčiams regioninėje ekonomikoje, įskaitant naujas darbo vietas ([3]), todėl pertvarka bus labiau pripažįstama. EESRK, kaip pilietinės visuomenės atstovas, dažnai teikė gaires, kaip įtraukti visuomenės narius, kad jie galėtų pasinaudoti teisingos transformacijos privalumais. Deja, šių gairių dažniausiai buvo nepaisoma, todėl gali kilti daugiau sunkumų siekiant visuomenės pritarimo.

2.4. EESRK mano, kad Europos ekonomikos, ypač pramonės sektoriaus ir labai mažų įmonių ir MVĮ, kaip tvarių inovacijų varomųjų jėgų, konkurencingumas turi ir gali būti išsaugotas. Pažangios energijos naudojimo koncepcijos, pavyzdžiui, virtualios elektrinės, mažesnėms įmonėms suteikia didelių augimo galimybių. Kadangi labai mažos įmonės ir MVĮ yra esminė konkurencingos, neutralaus poveikio klimatui, žiedinės ir įtraukios ekonomikos ES dalis, reikia sukurti ir išlaikyti tinkamas sąlygas, numatant tikslines paramos formas ir pagrindines sąlygas. Tai būtina siekiant užtikrinti ir skatinti ekonomikos augimą ir aukštos kokybės darbo vietas.

2.5. Nors ES pirmauja mažinant išmetamą CO_2 kiekį, kiti subjektai turi prisidėti prie klimato politikos veiksmų. Europos Sąjunga turi dėti daugiau diplomatinių pastangų, įsitraukti į naujų formų bendradarbiavimą ir naudoti tokias priemones kaip bendradarbiavimo ir prekybos susitarimai, kad paskatintų trečiąsias šalis dėti daugiau pastangų siekiant įveikti šią krizę. Kartu ES turi parengti diskursą dėl to, ar pramonės tiekimo grandines grąžinti į Europą, kad būtų sumažinta priklausomybė nuo Kinijos tiekėjų, pavyzdžiui, fotovoltinių modulių ir baterijų sektoriuje, ir kartu užtikrinti visiškai tvarią tiekimo grandinę, be kita ko, socialinės politikos ir pagarbos žmogaus teisėms požiūriu.

2.6. Dabartinė energetikos (kainų) krizė ir tiekimo saugumo, stabilumo ir nuspėjamumo stoka Europos Sąjungai daro didžiulį spaudimą. Krizė būtų ne tokia sunki, jei anksčiau būtų imtasi tikslingesnių veiksmų ir, pavyzdžiui, būtų rimčiau žiūrima į pačios ES tikslus (pvz., Europos energetikos sąjungos tikslus). EESRK palankiai vertina komunikate dėl „REPowerEU“ pasiūlytas priemones ir patį planą „REPowerEU“, kuriuo siekiama padidinti žaliosios energijos gamybą, įvairinti pasiūlą ir sumažinti Rusijos dujų paklausą, nes siūlomi sprendimai atitinka žaliojo kurso ir Europos energetikos sąjungos tikslus. Komiteto nuomone, tai visų pirma turėtų būti ne priklausomybės įvairinimo klausimas, o, kiek įmanoma, labiau „strateginė energetinė nepriklausomybė ir savarankiškumas“. Kalbant apie išteklius, skirtus Rusijos dujoms pakeisti, EESRK įspėja, kad ES turi ypatingą dėmesį skirti šių išteklių poveikiui aplinkai ir naujai priklausomybei nuo trečiųjų šalių, kurios nepritaria Europos vertybėms.

2.7. 2022 m. rugpjūčio mėn. padėtis energijos rinkose aiškiai parodė, kad nė vienas energijos išteklius niekada nėra visiškai patikimas. Pavyzdžiui, daug Prancūzijos atominių elektrinių jau keletą mėnesių neprijungiamos prie tinklo dėl priežiūros, klimato kaitos poveikio ir kitų problemų. Energijos gamyba anglimis kūrenamose elektrinėse ne tik turėjo didelį poveikį klimato krizei, bet ir pati patiria tiesioginį jos poveikį: dėl sausros vandens lygis Reino upėje yra žemas ir anglimis kūrenamos elektrinės nebegali būti aprūpintos anglimi. Dėl panašių priežasčių hidroenergija taip pat tapo mažiau stabili, kaip atsitiko, pavyzdžiui, Italijoje. Be to, gamtinės dujos, nepriklausomai nuo to, ar jos transportuojamos dujų, ar skystu pavidalu, ne tik kenkia klimatui, bet ir kelia didžiulę geopolitinę riziką. Kitaip tariant, diversifikuotame ir saugiame energijos rūšių derinyje, kurio šiuo metu siekia visos valstybės narės, vėjo ir saulės energija išsiskiria kaip strateginiai ir perspektyvūs ištekliai nagrinėjant būsimą ES energetikos politiką. Siekiant kompensuoti šių dviejų energijos šaltinių pajėgumų svyravimus, visų pirma reikalingos saugyklos ir, antra, iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių gaminamas vandenilis, kuris padėtų ilgą laiką „saugoti“ vėjo ir saulės energiją. Europos strateginiam savarankiškumui lemiamas klausimas yra tai, kiek vandenilio iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių galima pasigaminti pačioje Europoje ir kiek jo turi būti importuojama. Be to, pertvarkos metu turime nurodyti santykinai patikimiausią ir klimato požiūriu efektyviausią išteklių.

2.8. Pastarųjų dešimtmečių poslinkiai, o taip pat pastarojo meto įvykiai parodo, kokie pavojingi yra kibernetiniai išpuoliai ir kritinės infrastruktūros objektų, tokių kaip energetikos tinklas ar elektrinės sabotažas. Šiai infrastruktūrai neveikiant ar jos veikimui sutrikus, gali atsirasti katastrofiškų tiekimo kliūčių ir kilti grėsmė viešajam saugumui.

([3]) OL C 367, 2018 10 10, p. 1.

Kibernetinių išpuolių, o taip pat ir fizinių išpuolių taikiniais gali tapti ypatingos svarbos infrastruktūros objektai, tokie kaip dujų ir elektros tinklai, jūros dugne nutiesti interneto kabeliai, jūroje esantys įrenginiai ir sausumos vėjo elektrinių parkai ir suskystintų dujų terminalai, anglies ar atominės elektrinės, transporto ir eismo, sveikatos paslaugų, finansų ir saugumo objektai. Visi Europoje turi būti suinteresuoti geriau apsaugoti šią ypatingos svarbos infrastruktūrą. ES turi būti geriau pasiruošusi galimiems tokio pobūdžio išpuoliams. Todėl EESRK ragina nedelsiant kritiškai įvertinti priemones, kurių buvo imtasi iki šiol, ir parengti visapusišką strategiją, skirtą apsaugoti ES nuo tokių grėsmių kaip gaivalinės nelaimės, fiziniai ir kibernetiniai išpuoliai. Šiomis aplinkybėmis EESRK rekomenduoja užtikrinti, kad bet kokios užsienio investicijos į strateginius sektorius Sąjungoje atitiktų ES saugumo politiką.

2.9. EESRK palankiai vertina tai, kad įsteigtas Socialinis klimato fondas ([4]). Nepaisant to, EESRK yra įsitikinęs, kad fondas nesuteiks pakankamai finansinės paramos, kad būtų galima atsakingai įveikti socialinius ir ekonominius padarinius. Didžiulei problemai – sukurti veiksmingą ir teisingą kompensavimo mechanizmą nevienalytėje ekonominėje erdvėje, kurią sudaro 27 valstybės narės – spręsti reikia platesnių paramos priemonių ir išteklių ES ir nacionaliniu lygmeniu.

2.10. Labai išaugus energijos kainoms tapo aišku, kad dabartinė energijos rinka tvari yra tik iš dalies. Pati Komisijos pirmininkė Ursula von der Leyen, kalbėdama apie tarpvalstybinį kainų susiejimą su sąnaudomis Europos elektros energijos biržose, pareiškė, kad jei žaliosios elektros energijos kiekis ir toliau didės, ši sistema nebeveiks. Siekiant užtikrinti švarią, įperkamą ir patikimą energijos tiekimą ir teisę į energiją, reikia užduoti esminius klausimus dėl energijos ateities. EESRK mano, kad energijos rinkos kūrimo ir reguliavimo būdas turi būti pritaikytas prie naujų realijų, kai vyrauja atsinaujinančiųjų išteklių energija, kartu sudarant būtinas sąlygas pramonei, labai mažoms įmonėms ir MVĮ bei atskiriems subjektams, taip pat kuriant naujas dalyvavimo galimybes gaminantiems vartotojams, piliečių energetikos bendrijoms ir kt., kartu stiprinant tinkamą vartotojų apsaugą. Pertvarkant rinką ypatingas dėmesys turi būti skiriamas tam, kad būtų išvengta esamų struktūrinių kliūčių smulkiems rinkos dalyviams patekti į rinką. Tai taikoma, pavyzdžiui, prieigai prie balansavimo energijos ir, jei reikia, energijos gamybos pajėgumų rinkų, kurios gali būti reikalingos tiekimo saugumui užtikrinti.

2.11. Siekiant užtikrinti, kad energijos kainos būtų socialiai priimtinos ir jų konkurencingumas būtų atkurtas, kartu sudarant sąlygas ES toliau pirmauti atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo srityje, EESRK ragina supaprastinti ir paspartinti leidimų išdavimo procedūras atsinaujinančiosios energijos srityje, nes šios procedūros laikomos pagrindine kliūtimi spartinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą. Be to, reikia gerokai pagerinti pagrindines decentralizavimo priemonių, energijos kooperatyvų ir visų formų vartotojų vykdomos gamybos sąlygas.

2.12. EESRK tvirtai remia Komisijos pasiūlymą dėl dujų laikymo ir reglamentą dėl koordinuotų dujų poreikio mažinimo priemonių. Institucijos raginamos:

— papildyti tai trumpalaike investicijų priemone, kad būtų remiamos investicijos į vandeniliui pritaikytą infrastruktūrą, pavyzdžiui, jungtis ir saugyklas;

— apsvarstyti galimybę naudotis dujų saugyklomis kaimyninėse trečiosiose šalyse;

— parengti planus atskiroms valstybėms narėms, kad būtų išvengta nesubalansuoto naštos padalijimo regionų lygmeniu.

2.13. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad lygiagretus centralizuotos ir decentralizuotos infrastruktūros plėtojimas yra problemiškas ir kad esama netinkamo investavimo rizikos. Pavyzdžiui, esama konkuruojančių potencialaus nacionalinio vandenilio vamzdynų tinklo naudojimo būdų ir šalto centralizuoto šilumos tiekimo tinklų plėtros. Todėl EESRK ragina priimti atitinkamus esminius sprendimus siekiant užtikrinti investicijų saugumą ([5]).

([4]) OL C 152, 2022 4 6, p. 158.
([5]) Žr. OL C 429, 2020 12 11, p. 85.

3. **Energetikos pertvarka – visa apimanti strategija ES ir tarptautiniu mastu**

3.1. Rusijos agresija sukėlė pasaulinę geopolitinę krizę, kuri daro vis didesnį poveikį tiek ekonominei pusiausvyrai, tiek pasauliniam energetiniam saugumui. Dėl jos reikėjo iš naujo apsvarstyti dešimtmečius trukusią energetikos, gynybos ir išorės santykių politiką ir ji privertė ES iš naujo įvertinti savo planus ir iki šiol pernelyg neryžtingus savo veiksmus, susijusius su žaliąja ir skaitmenine transformacija, ir atsižvelgti į Rusijai taikomų sankcijų padarinius tolesnei pasaulio energetikos pertvarkai.

3.2. Priklausomybė nuo pirminės energijos importo iš trečiųjų šalių tapo tiesiogine grėsme ES saugumui ir stabilumui. Todėl Europos Komisija skubiai pasiūlė priimti priemonių rinkinį, kuriuo Europos energetikos politika pagal planą „RePowerEU“ būtų pritaikyta prie dabartinės geopolitinės situacijos. Pasiūlyme dėl reglamento dėl dujų tiekimo saugumo užtikrinimo ir teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, pavyzdžiui, dujų saugyklos priskiriamos ypatingos svarbos energetikos infrastruktūrai ir nustatomas privalomas dujų saugyklų operatorių sertifikavimas ir dujų saugyklų pripildymo tikslai, kad ES galėtų perimti savo energijos rinkos kontrolę. EESRK palankiai vertina visas šias priemones ir jos iš tiesų turėtų padėti ES atgauti savo energijos rinkos kontrolę.

3.3. Be to, atsižvelgdamas į dabartinę politinę įtampą, EESRK mano, kad kol iš tiesų prasidės Komisijos numatytas masinės atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos plėtros etapas, būtina dar aktyviau bendradarbiauti su daugeliu šalių, kurios trumpuoju laikotarpiu gali tiekti Europai energiją. Bendradarbiauti derėtų su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis ir, skirtingu mastu, Pietų Amerikos ir Afrikos šalimis, kurių iškastinio kuro eksportas, tapo būtinu trumpuoju laikotarpiu, turi būti vykdomas kartu perduodant žinias ir plėtojant atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijas, kad būtų paspartintas klimato kaitos švelninimas ir šiuose regionuose.

4. **Energetinei pertvarkai palankios aplinkos kūrimas**

4.1. *Viešosios investicijos*

4.1.1. Kad patenkintume augantį elektros poreikį ir pasiektume savo klimato tikslus, turime padvigubinti investicijas į elektros tinklą iki 55 mlrd. EUR per metus ir lėšas švarios elektros gamybos pajėgumams užtikrinti padidinti iki 75 mlrd. EUR per metus ([6]). Atsižvelgiant į tai, siekiant užtikrinti tiekimo saugumą, kovoti su energijos nepritekliumi, išlaikyti prieinamas kainas ir kurti kokybiškas darbo vietas, labai svarbios viešosios investicijos į pažangias ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos sistemas, taip pat į laikymo infrastruktūrą.

4.1.2. EESRK dar kartą rekomenduoja viešosioms investicijoms taikyti subalansuoto biudžeto taisyklę, patvirtintą nuomonėje ECO/569 ([7]), su sąlyga, kad nebus pakenkta nei vidutinės trukmės fiskaliniam stabilumui, nei euro vertei ir kad bus išsaugotas produktyvumas ir socialinis bei ekologinis pagrindas ateities kartų gerovei.

4.1.3. Mišraus finansavimo, kuriame dalyvauja privatūs investuotojai, galimybė yra tik tuo atveju, jei galima užtikrinti, kad asignavimai būtų skaidrūs, kad nebūtų konfidencialumo sąlygų ir kad, palyginti su viešuoju finansavimu, valdžios institucijos nepatirtų nepagrįstų išlaidų. Turi būti užtikrintas visiškas skaidrumas dėl pagrįstų papildomų išlaidų. Todėl dar svarbiau, kad tokiuose mišraus finansavimo modeliuose būtų aiškiai apibrėžtos teisės ir pareigos, kad būtų išaiškinti klausimai, susiję su atsakomybe, ir kad būtų sukurta veiksminga ir greita konfliktų sprendimo sistema, kad būtų išvengta ilgalaikių papildomų išlaidų ir nepalankių problemų dėl atsakomybės.

4.1.4. Būsimo energetikos sistemų ir infrastruktūros organizavimo klausimu EESRK ne kartą pabrėžė aktyvaus visų vartotojų – namų ūkių, įmonių ir energetikos bendrijų – dalyvavimo kuriant pažangiąsias energetikos sistemas svarbą ir būtinybę rasti paskatų pilietinei visuomenei dalyvauti pereinant prie švarios energijos. Akivaizdu, kad pavienių asmenų,

([6]) Šią išvadą daro Europos elektros sektoriaus atstovų asociacija „Eurelectric“.
([7]) OL C 275, 2022 7 18, p. 50.

ūkininkų, miestų, labai mažų įmonių ir MVĮ bei piliečių energetikos bendrijų vaidmuo finansuojant priemones nebuvo deramai įvertintas. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, pavyzdžiui, daugiau kaip 90 % įrengtosios galios Vokietijoje įdiegė ne pagrindiniai energijos tiekėjai. Neturime strategijos, kaip išnaudoti šį akivaizdų potencialą ir parengtą dirvą.

4.1.5. Europos energetiką reglamentuojančiuose teisės aktuose klimato apsauga nepripažįstama kaip tinklų reguliavimo tikslas. Todėl ir nacionalinėms reguliavimo institucijoms sunku rasti paskatų elektros skirstymo tinklams pertvarkyti, plėsti ir modernizuoti taip, kad jie atitiktų neutralaus poveikio klimatui reikalavimus. Dėl šios priežasties Europos energetiką reglamentuojančiuose teisės aktuose neutralus poveikis klimatui turėtų būti aiškiai įvardijamas kaip tinklo reguliavimo tikslas.

4.1.6. Komisija teisingai pažymi, kad viešosios investicijos gali ir turi paskatinti privačias investicijas. Tačiau plane „REPowerEU“ neaptariamas atitinkamų viešųjų lėšų refinansavimas. Subsidijų iškastiniams ištekliams panaikinimas būtų vienas iš būdų, kaip tai organizuoti; dar vienas būdas būtų apmokestinti didžiulį nenumatytą pelną, gaunamą dėl didelės naftos ir dujų krizės, kuri buvo ypač naudinga didžiosioms naftos bendrovėms. EESRK nerimą kelia tai, kad, viena vertus, ypač didelis energijos įmonių pelnas ir, kita vertus, dėl staiga išaugusių kainų didėjantis energijos nepriteklius, gali tapti pavojingu socialiniu sprogstamuoju užtaisu. EESRK siūlo šį pelną apkarpyti taikant mokesčius ir jį perkelti kaip finansinę kompensaciją energijos vartotojams, pavyzdžiui, finansiškai silpnesniems namų ūkiams arba intensyviai energiją vartojančioms įmonėms, ir naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai plėtoti bei reikiamai tinklo infrastruktūrai kurti, ypač atsižvelgiant į tai, kad kai kuriose valstybėse narėse apie tai jau diskutuojama arba tai įgyvendinama. EESRK laikosi nuomonės, kad siekiant neatgrasyti energetikos bendrovių investuoti į mažo anglies dioksido pėdsako sprendimus, toks apmokestinimas turėtų būti vertinamas labai atsargiai. EESRK ragina Komisiją nedelsiant pasiūlyti atitinkamas priemones.

4.1.7. Tiekimo politika turi būti derinama su infrastruktūra, kuria būtų sudaromos sąlygos tinkamam elektros energijos ir dujų srautui Europos rinkoje ir būtų užtikrinamas tinklo stabilumas. EESRK yra įsitikinęs, kad ypatingą dėmesį reikėtų skirti tam, kad tinklo plėtra būtų apibrėžiama kaip viršesnis viešasis interesas, įskaitant klimato apsaugą kaip reguliavimo tikslą, ir apskritai veiksmingiau sinchronizuoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir elektros energijos tinklo planavimą. Būtina skubiai priimti konkrečias ES teisės nuostatas.

4.2. *Prisitaikymo prie klimato kaitos fondas*

4.2.1. Dabartinis ES reagavimo į gaivalines nelaimes mechanizmas yra Europos Sąjungos solidarumo fondas (ESSF). Tačiau turimas metinis ESSF biudžetas atrodo mažas, palyginti su pastarojo meto gaivalinių nelaimių padaryta žala ([8]), todėl jį reikia smarkiai padidinti. Žaliosios energetikos pertvarkos finansavimas ES lėšomis yra daug didesnis, tačiau juo neatsižvelgiama į neatidėliotiną dabartinį ES poreikį užsitikrinti žaliąja energija pagrįstą savarankiškumą.

4.2.2. EESRK nuomone, ES reikia naujo finansavimo mechanizmo, kuriuo būtų galima nedelsiant suteikti didelę paramą valstybėms narėms tokių ekstremaliųjų situacijų atveju. Todėl EESRK siūlo įsteigti naują prisitaikymo prie klimato kaitos fondą. Šis finansavimas turėtų būti nukreipiamas iš esamų ES fondų, visų pirma iš Sanglaudos fondo ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP), ir jis turėtų būti racionaliai ir nuosekliai valdomas per šį naująjį fondą.

4.2.3. Modernizuojant finansavimo aplinką taip pat būtų galima išplėsti esamų programų taikymo sritį, padidinti jų išteklius ir priemonę „Next Generation ES“ laikyti pavyzdine nauja finansavimo priemone. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad gali prireikti naujų išteklių, norint įveikti didžiulius iškilusius iššūkius. Tačiau bet kokie nauji nuosavi ištekliai turi būti suformuoti teisingai, kad būtų išvengta papildomos naštos nepalankiose sąlygose esančioms grupėms. Be to, tokie ištekliai neturi trukdyti ekonominiam vystymuisi.

4.2.4. Nepaprastai svarbu, kad prisitaikymo prie klimato kaitos fondo, kuris būtų labiau orientuotas į greitą ir neatidėliotiną reagavimą, veikimas būtų derinamas su visa apimančia ES klimato, aplinkos ir energetikos politika, nes tai ilgainiui leis sumažinti priklausomybę nuo reagavimo į ekstremaliąsias situacijas priemonių ir apsaugoti žmoniją bei gamtos pasaulį.

([8]) 2021 m. Vokietijoje susikaupė įspūdinga 80 mlrd. EUR suma.

4.3. *Technologijų skatinimas*

4.3.1. Norint sėkmingai įvykdyti žaliąją pertvarką gamybos pramonėje, reikia pakankamo, stabilaus ir tinkamo atsinaujinančiųjų išteklių energijos derinio, kad būtų galima užtikrinti elektrifikaciją ir sėkmingai gaminti ekologišką vandenilį. Šiuo metu kuriamos energijos kaupimo technologijos ir visapusiškai išnaudojamos skaitmeninimo teikiamos galimybės. Todėl vis dar labai reikalingi moksliniai tyrimai ir technologinę plėtra.

4.3.2. Nuo liberalizavimo pradžios elektros energijos bendrovių investicijų rezultatai prastėja. Viešųjų investicijų į mokslinius tyrimus ir technologijų, kuriamų priklausomybei nuo iškastinio kuro mažinti, dalis ES yra mažesnė nei visose kitose stipriausios ekonomikos šalyse, o tai kelia pavojų ES konkurencingumui pagrindinių ateities technologijų srityje. EESRK ragina Komisiją parengti strateginį investicijų planą ir skatinti valstybes nares optimaliai ir veiksmingai naudoti lėšas švarios energijos vystymui. Tas pats pasakytina ir apie investicijas į elektros tinklą.

4.3.3. Mažinant priklausomybę nuo iškastinio kuro reikės iš esmės pertvarkyti pramonės veiklą (per ateinančius 30 metų). Nors daugelis mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų jau yra sukurtos, jų technologinės parengties lygiai ([9]) yra žemi. Norint plėsti ir plačiai diegti šias proveržio technologijas, reikia joms parengti plataus užmojo veiksmų planus, o ES, pasitelkdama Klimato ir inovacijų fondus, privalo propaguoti inovacijas.

4.3.4. Nekyla abejonių, kad žaliasis vandenilis ateityje prisidės prie saugios Europos energetikos sistemos užtikrinimo. EESRK atkreipia dėmesį į savo nuomones dėl vandenilio strategijos ([10]) ir ES energetikos sistemos integravimo strategijos ([11]).

4.4. *Parama labai mažoms įmonėms ir MVĮ* ([12])

4.4.1. Labai mažos ir mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ), nesvarbu, ar tai būtų tradicinės įmonės, šeimos verslai, prekiautojai, socialinės ekonomikos įmonės, amatų įmonės ar laisvųjų profesijų atstovai yra svarbi sprendimo dalis siekiant konkurencingos, neutralaus poveikio klimatui, žiedinės ir įtraukios ES ekonomikos, jei tik sudaromos ir vyrauja tinkamos sąlygos. Labai mažoms įmonėms ir MVĮ naudinga gerinti savo aplinkosauginį veiksmingumą ir teikti praktinę patirtį bei sprendimus kitoms įmonėms, piliečiams ir viešajam sektoriui. EESRK pripažįsta ir pabrėžia labai mažų įmonių ir MVĮ įvairovę ir skirtingus poreikius, tačiau kartu ragina ypatingą dėmesį skirti mažiausioms ir pažeidžiamiausioms įmonėms.

4.4.2. EESRK pabrėžia, kad būtina skubiai remti labai mažas įmones ir MVĮ, kad jos kuo geriau suprastų ir valdytų žaliąją pertvarką. EESRK ragina Europos Komisiją ir valstybes nares kartu su verslo organizacijomis, rūmais, socialiniais partneriais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais imtis plataus masto ir tikslinių informavimo ir informuotumo didinimo priemonių, kurios būtų koordinuojamos ir papildytų viena kitą. Kita vertus, reikėtų pabrėžti svarbų labai mažų įmonių ir MVĮ vaidmenį kuriant naujas technologijas ir novatoriškus sprendimus, skirtus žaliesiems pokyčiams ES pramonėje, ir į tai atsižvelgti nustatant finansavimo programų prieinamumo kriterijus.

4.4.3. EESRK ragina ES ir valstybes nares paspartinti žaliąsias labai mažų įmonių ir MVĮ investicijas užtikrinant palankią, nuspėjamą ir skatinančią reguliavimo aplinką, įskaitant sklandžias leidimų išdavimo procedūras ir vengiant apsunkinančių administracinių prievolių, taip pat suteikiant galimybę greitai, lengvai, paprastai ir atsekamai gauti finansavimą, pritaikytą skirtingiems visų įvairių labai mažų įmonių ir MVĮ grupių poreikiams.

4.4.4. Siekdamas pagerinti labai mažų įmonių ir MVĮ išteklių naudojimo efektyvumą, EESRK siūlo įvairiuose regionuose steigti žiediškumo centrus. Tai turėtų sustiprinti įvairių sektorių įmonių bendradarbiavimą ir palengvinti naujos praktikos ir procesų kūrimą, įskaitant naujų technologijų demonstravimą. Viešųjų pirkimų procedūros visoje ES turi apimti su klimatu susijusius, socialinius ir kitus kokybės kriterijus. Taip skatinamos labai mažų įmonių ir MVĮ inovacijos ir sudaromos palankesnės sąlygos šioms įmonėms dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose. Labai mažų įmonių ir MVĮ organizacijos, rūmai, akademinė bendruomenė, socialiniai partneriai ir kiti atitinkami suinteresuotieji subjektai turėtų būti neatsiejama proceso dalis.

([9]) Technologinės parengties lygiai – tai skirtingi skalės taškai, pagal kuriuos vertinama technologijos pažanga arba brandos lygis.
([10]) OL C 123, 2021 4 9, p. 30.
([11]) OL C 123, 2021 4 9, p. 22.
([12]) OL C 486, 2022 12 21, p. 1.

4.4.5. EESRK ragina švietimo paslaugų teikėjus ir labai mažas įmones ir MVĮ glaudžiai bendradarbiauti rengiant mokymus, kad jie atitiktų kompetencijas ir įgūdžius, reikalingus žaliajai pertvarkai vykdyti, įskaitant darbuotojų ir verslininkų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą. Be to, EESRK siūlo remti labai mažų įmonių ir MVĮ inovacijų srities veiklą skatinant ir palengvinant bendradarbiavimą su kitomis įmonėmis, jų organizacijomis, rūmais, universitetais ir mokslinių tyrimų organizacijomis.

5. **Bendras teisingos ir įtraukios pertvarkos skatinimas**

5.1. *Teisinga pertvarka*

5.1.1. Teisinga pertvarka apima priemones ir socialinės politikos intervencines priemones, kuriomis prisidedama prie perėjimo prie tvarios, anglies dioksido neišskiriančios ekonomikos ir gamybos sistemos. EESRK pabrėžia, kad teisinga pertvarka nėra vien tik finansinė pertvarka. Jos tikslas taip pat yra apsaugoti darbuotojų teises, kurti deramą darbą, kokybiškas darbo vietas ir socialinę apsaugą, stiprinti demokratinį dalyvavimą (taip pat ir įmonių lygmeniu) ir išlaikyti bei toliau didinti Europos įmonių konkurencingumą, todėl reikia imtis konkrečių veiksmų visais lygmenimis, ypač regionų lygmeniu.

5.1.2. Užimtumas tuose pagrindiniuose sektoriuose, kuriuos ypač paveikė aplinkos modernizavimas ir pramonės revoliucija siekiant neutralaus poveikio klimatui Europos, susiduria su dideliais pokyčiais, dėl kurių būtina perkvalifikavimo ir švietimo priemonėmis investuoti į kokybiškas žaliąsias darbo vietas. Atsižvelgiant į tai, naujausių žinių ir švietimo teisių suteikimas yra toks pat svarbus kaip nuolatinis moterų pripažinimo techninėse profesijose skatinimas.

5.1.3. Pasirengimo įgyvendinti 55 % tikslą priemonių rinkinyje nustatytos priemonės ir įvairūs pertvarkos etapai gali lemti didžiulius ekonomikos pokyčius ir socialinius sutrikimus. Todėl EESRK ragina Komisiją vertinant NEKSVP daugiau dėmesio skirti teisingos pertvarkos strategijų tinkamumui, ypač siekiant šių tikslų:

— sudaryti palankesnes sąlygas pereiti iš vietos darbo vietos į kitą;

— remti dėl priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo darbo vietą praradusius darbuotojus (vietoje vienos prarastos darbo vietos turėtų būti sukurta bent viena lygiavertė darbo vieta);

— atskleisti regionų ekonominį potencialą, susijusį su atsinaujinančiaisiais energijos ištekliais ir naujomis dalyvavimo elektros energijos gamyboje formomis;

— veiksmingai kovoti su energijos nepritekliumi.

5.1.4. EESRK ragina mokymo paslaugų teikėjus ir įmones glaudžiai bendradarbiauti rengiant mokymus, kad jie atitiktų įgūdžius ir kompetencijas, reikalingus žaliajai ekonomikos transformacijai vykdyti, įskaitant darbuotojų ir verslininkų kvalifikacijos kėlimą ir perkvalifikavimą.

5.1.5. EESRK primena savo ankstesnėse nuomonėse išreikštą įsitikinimą ([13]) – ne tik socialinės ir regioninės sanglaudos ir pagalbinės gaivinimo priemonės turi būti įgyvendinamos taip, kad būtų užtikrinta klimato apsauga ir sklandžiau vyktų energetikos pertvarka: veikiau klimato ir energetikos politika turi būti dar formuojama taip, kad ja būtų skatinama socialinė ir regioninė sanglauda. Tokių būdų jau esama – tai, pavyzdžiui, saulės energijos įrenginių projektų įgyvendinimas buvusiuose Portugalijos ir Graikijos rusvųjų anglių kasybos regionuose arba strateginis energiją gaminančių vartotojų skatinimas Lietuvoje. Tačiau šie pavyzdžiai tikrai nėra tapę bendrąja praktika arba vyraujančia tendencija.

5.2. *Sąlygų privačiosioms investicijoms sudarymas*

5.2.1. Atskiroms valstybėms narėms reikia programų, skirtų pagal principą „iš apačios į viršų“ plėtoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius, kurie yra būtini energetikos pertvarkai ir daro didelį poveikį tiekiamos energijos kokybei ir, visų svarbiausia, kainoms. Dėl išaugusių energijos kainų (nustatomų nacionaliniuose elektros energijos tinkluose) jau pastebima tendencija savarankiškai tenkinti įmonių, kurioms žalioji energija tapo išlikimo klausimu, energijos poreikius. Daugelis

([13]) Žr. OL C 47, 2020 2 11, p. 30 ir OL C 62, 2019 2 15, p. 269.

įmonių jau dinamiškai investuoja į savo atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir šilumos šaltinius. Kadangi šie šaltiniai yra pigesni, jie taip pat yra patrauklūs vietos įmonėms ir bendruomenėms, kurios galėtų panaudoti į elektros tinklą tiekiamą perteklinę energiją. Deja, daugelyje Europos vietų sistemas reikia tobulinti ir jos šiuo metu nėra parengtos priimti daug naujų įrenginių. Be to, labai dažnai šių privačių investicijų nereikėtų sutelkti tik į vienos įmonės poreikius – jos galėtų būti naudingos vietos bendruomenėms.

5.2.2. Atrodo, kad atsinaujinančiosios energijos sektoriaus plėtros problema yra dinamiškas energijos didėjimas šiame sektoriuje per labai trumpą laikotarpį, o tai yra didelis iššūkis valstybių narių vidaus energijos sistemoms, nepaisant didelių investicijų į tinklo modernizavimą ir sistemų perdavimo pajėgumų didinimą. Dabar Europai reikia vystyti vietos energetikos bendrijas, kuriose vietos valdžios institucijos atlieka dominuojantį investicinį vaidmenį. Tai vadinamieji energetikos kooperatyvai, įsteigti dalyvaujant gyventojams ir dažnai finansuojami iš vietos investicinių fondų. Toks vietos visuomenės įtraukimo į energetikos pertvarką būdas užtikrina paramą šioms iniciatyvoms ir sumažina visuomenės pasipriešinimo gamybos, paskirstymo ar perdavimo įrenginių diegimui konkrečiose vietovėse pavojų.

5.2.3. Šios iniciatyvos turėtų būti kuo greičiau įtrauktos į ES reglamentus ir finansuojamos valstybės lėšomis, skirtomis šios rūšies investicijoms. Šiuo požiūriu nepaprastai svarbu komercializuoti vidutinės ir žemos įtampos linijas elektros tinkle, kad tinklo infrastruktūrą būtų galima statyti dalyvaujant ir privatiems investuotojams. Pilietinės fotovoltinės įrangos plėtra rodo didelį visuomenės ir verslininkų investavimo potencialą. Tinkamais šios srities teisės aktais būtų išspręstos ir finansavimo problemos, ir problemos, susijusios su tokių investicijų prijungimu prie elektros energijos sistemos.

5.3. *Energijos nepriteklius*

5.3.1. ES ir jos valstybės narės toliau turi teikti absoliučią pirmenybę tam, kad už prieinamą kainą būtų užtikrinamos lygios galimybės naudotis energija ir energijos tiekimo saugumas. Sparčiai kylant energijos kainoms, vis daugiau ES piliečių ir vartotojų visoje Europoje patiria energijos nepriteklių. Dar iki pandemijos energijos nepriteklių patyrusių asmenų padėtis blogėja, o vartotojams, kuriems anksčiau nekildavo sunkumų apmokant sąskaitas už energiją, kyla pavojus nuskursti.

5.3.2. Atsižvelgdamas į šio klausimo svarbą, EESRK ragina ES skatinti bendrą požiūrį į energijos nepriteklių. Šiuo metu kiekviena valstybė narė gali apibrėžti energijos nepritekliaus sąvoką pagal savo kriterijus, o nesant bendro požiūrio gali susiklostyti tokia situacija, kai Komisija negali tinkamai įvertinti padėties, o valstybės narės nevienodai supranta tą patį dalyką ir skirtingai į jį reaguoja. Pasiūlyme dėl Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos naujos redakcijos pateikta apibrėžtis ir Europos energijos nepritekliaus stebėjimo centro anksčiau nustatyti rodikliai yra gera pradžia. Atsižvelgdamas į klausimo skubumą, EESRK mano, kad Komisija ir valstybės narės turi skatinti bendrą požiūrį, kuris leistų konkrečiai ir vienodai suprasti energijos nepritekliaus problemą ir rinkti statistinius duomenis.

5.3.3. EESRK pabrėžia, kad svarbu investuoti į sąžiningą ir efektyvų energijos tiekimą siekiant ilgainiui sumažinti energijos nepriteklių. Siekiant šio tikslo svarbu užtikrinti, kad investicijomis į atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir energijos vartojimo efektyvumą, taip pat vykdant visapusišką pastatų renovaciją būtų remiamos mažiausias pajamas gaunančios grupės. Tik užtikrinus, kad finansiškai silpnesni namų ūkiai turėtų priemonių būtinoms investicijoms, gaminantys vartotojai gali įgyti savo asmeninį arba kaip bendruomenėje su kitais narių „strateginį savarankiškumą“, o tai galiausiai yra pats tvariausias būdas energijos nepritekliui įveikti.

5.3.4. Šiame kontekste EESRK primena savo poziciją, jog negalima leisti, kad susiformuotų dviejų klasių energetikos visuomenė. Negali atsitikti taip, kad tik geresnės finansinės padėties ir geresnę techninę įrangą turintys namų ūkiai turėtų naudą iš energetikos pertvarkos, o visi kiti namų ūkiai patirtų išlaidas. Todėl EESRK remia paskatas ir priemones, skirtas įgyvendinti Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą ir taip padėti pažeidžiamiems vartotojams ir namų ūkiams, ir pažymi, kad plataus užmojo tikslai centralizuoto šildymo ir vėsinimo tiekimo srityje gali pabloginti socialinio būsto sąlygas. Todėl Komitetas palankiai vertina pasiūlymą sukurti Socialinį klimato fondą ir ragina laikytis teisingos pertvarkos principo, kad būtų atsižvelgta į skirtingą atskirų valstybių narių situaciją.

5.3.5. Kadangi energijos nepriteklių lemia bendras skurdas, taip pat labai svarbu, kad Komisija ir valstybės narės ir toliau daug dėmesio skirtų bendram skurdo mažinimui. Ši krizė rodo, kad reikia nuolat gerinti galimybes įsidarbinti ir socialinę įtrauktį, užtikrinti tinkamą gyvenimo lygį ir skatinti ekonomikos augimą valstybėse narėse.

5.4. *Kaimo vietovės*

5.4.1. EESRK mano, kad bendrai energetikos ir skaitmeninės pertvarkos strategijai kaimo vietovėse nebuvo skirta laukto dėmesio ir paramos. EESRK ragina skubiai įgyvendinti ilgalaikę Komisijos viziją dėl ES kaimo vietovių ir sutelkti suinteresuotuosius subjektus pagal ES kaimo paktą.

5.4.2. EESRK ne kartą pabrėžė, kad energetikos pertvarka (perėjimas nuo didelių centralizuotų gamybos įrenginių prie labiau decentralizuotų struktūrų) suteikia realių galimybių naujiems pajamų šaltiniams ir naujoms darbo vietoms kaimo vietovėse ([14]). Šiuo požiūriu Komitetas yra labai nusivylęs Europos Komisijos ir valstybių narių iki šiol pateiktomis idėjomis.

5.4.3. Būtina svarbesnį vaidmenį suteikti vietos ir regionų energetikos bendrijoms siekiant teisingos energetikos pertvarkos derinant ją su bendruomenės vystymusi ir šiuo tikslu kuriant ir plečiant piliečių energetikos bendrijas, savanoriškumo pagrindu suburiančias piliečius, vietos valdžios institucijas ir labai mažų įmonių ir MVĮ socialiniams ir ekonominiams pranašumams skatinti.

5.4.4. EESRK daro išvadą, kad skaitmeninių technologijų diegimas kaimo vietovėse yra būtinas reikalavimas energetikos pertvarkai remti. Kaimo energetikos sistema turi būti decentralizuota, o tai reiškia, kad labai reikia užtikrinti daugiau ir geresnių jungčių, kurioms būtina diegti skaitmenines technologijas, kad būtų galima suderinti pasiūlą ir paklausą ir užtikrinti efektyvius energijos srautus.

6. **Konkrečios pastabos**

6.1. Išlaikius tvirtą ES pramonės bazę, Europos visuomenei bus užtikrinta gerovė, kokybiškos darbo vietos ir įsipareigojimas kovoti su klimato kaita. Europos pramonė, norėdama išlaikyti savo konkurencinę padėtį, turi investuoti tiek į mokslinius tyrimus, plėtrą ir inovacijas, tiek į įrangą ir įrenginius. Tam reikia tinkamos reguliavimo sistemos.

Energetikos pramonė sudaro labai didelį ekonomikos sektorių. Šio segmento ypatumas – jis yra pagrindinis kitų ekonomikos sektorių svertas. Energetikos sektorius visais aspektais yra labai stereotipinis lyčių požiūriu: vyrams tenka dominuojanti padėtis, o tai lemia didelį vyrų ir moterų profesinį disbalansą tiek privačiajame, tiek viešajame energetikos sektoriuose ([15]).

EESRK rekomenduoja:

— stiprinti galiojančius Europos ir nacionalinius teisės aktus dėl lygybės ir užtikrinti jų vykdymą;

— sukurti vienodas sąlygas mokytis su energetika susijusių profesijų valstybėse narėse ir Europos lygmeniu, sukurti Europos gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos koledžą;

— užtikrinti lygybę energetikos sektoriaus darbo rinkoje nagrinėjant moterų galimybes, kartu užkertant kelią tam, kad energetikos ir skaitmeninė pertvarka taptų kliūtimis moterų karjerai ir darbo užmokesčiui, ir plėtojant socialinį dialogą ir kolektyvines sutartis dėl lygybės energetikos įmonėse visoje Europoje.

Briuselis, 2022 m. spalio 26 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkė
Christa SCHWENG

([14]) OL C 367, 2018 10 10, p. 1.
([15]) Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslai Nr. 5, 7 ir 8; Joy Clancy, Tvente universitetas, *Give women a chance: engendering the energy supply chain*.

PRIEDAS

Toliau pateikiamas diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų:

2.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

Skyriaus nuomonė	Pakeitimas
Dabartinė energetikos (kainų) krizė ir tiekimo saugumo, stabilumo ir nuspėjamumo stoka Europos Sąjungai daro didžiulį spaudimą. Krizė būtų ne tokia sunki, jei anksčiau būtų imtasi tikslingesnių veiksmų ir, pavyzdžiui, būtų rimčiau žiūrima į pačios ES tikslus (pvz., Europos energetikos sąjungos tikslus). EESRK palankiai vertina komunikate dėl „REPowerEU“ pasiūlytas priemones ir patį planą „REPowerEU“, kuriuo siekiama padidinti žaliosios energijos gamybą, įvairinti pasiūlą ir sumažinti Rusijos dujų paklausą, nes siūlomi sprendimai atitinka žaliojo kurso ir Europos energetikos sąjungos tikslus. Komiteto nuomone, tai visų pirma turėtų būti ***ne priklausomybės*** įvairinimo klausimas***, o,*** kiek įmanoma, labiau „***strateginė energetinė nepriklausomybė*** ir ***savarankiškumas***“. Kalbant apie išteklius, skirtus Rusijos dujoms pakeisti, EESRK įspėja, kad ES turi ypatingą dėmesį skirti šių išteklių poveikiui aplinkai ir naujai priklausomybei nuo trečiųjų šalių, kurios nepritaria Europos vertybėms.	Dabartinė energetikos (kainų) krizė ir tiekimo saugumo, stabilumo ir nuspėjamumo stoka Europos Sąjungai daro didžiulį spaudimą. Krizė būtų ne tokia sunki, jei anksčiau būtų imtasi tikslingesnių veiksmų ir, pavyzdžiui, būtų rimčiau žiūrima į pačios ES tikslus (pvz., Europos energetikos sąjungos tikslus). EESRK palankiai vertina komunikate dėl „REPowerEU“ pasiūlytas priemones ir patį planą „REPowerEU“, kuriuo siekiama padidinti žaliosios energijos gamybą, įvairinti pasiūlą ir sumažinti Rusijos dujų paklausą, nes siūlomi sprendimai atitinka žaliojo kurso ir Europos energetikos sąjungos tikslus. Komiteto nuomone, tai ***visų pirma*** turėtų būti ***išteklių*** įvairinimo klausimas ***ir reikėtų siekti*** kiek įmanoma labiau užtikrinti „***atvirą strateginę energetinę nepriklausomybę*** ir ***savarankiškumą***“. Kalbant apie išteklius, skirtus Rusijos dujoms pakeisti, EESRK įspėja, kad ES turi ypatingą dėmesį skirti šių išteklių poveikiui aplinkai ir naujai priklausomybei nuo trečiųjų šalių, kurios nepritaria Europos vertybėms. ***Taip pat dabartinėmis aplinkybėmis turime išsaugoti visus savo veikiančius energijos šaltinius, nes iš tiesų dabar mums kyla pavojus ne dėl galimo pakaitinių šaltinių poveikio aplinkai, bet dėl energijos trūkumo ir tiekimo sutrikimų. Negalima prarasti energijos gamybos pajėgumų, kurie šiuo metu aprūpina Europos energijos rinką***.

Balsavimo rezultatai

Už 77

Prieš 113

Susilaikė 14

4.3.1 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

Skyriaus nuomonė	Pakeitimas
Norint sėkmingai įvykdyti žaliąją pertvarką gamybos pramonėje, reikia pakankamo, stabilaus ir tinkamo atsinaujinančiųjų išteklių energijos derinio, kad būtų galima užtikrinti elektrifikaciją ir sėkmingai gaminti ***ekologišką*** vandenilį. Šiuo metu kuriamos energijos kaupimo technologijos ir visapusiškai išnaudojamos skaitmeninimo teikiamos galimybės. Todėl vis dar labai reikalingi moksliniai tyrimai ir technologinę plėtra.	Norint sėkmingai įvykdyti žaliąją pertvarką gamybos pramonėje, reikia pakankamo, stabilaus ir tinkamo atsinaujinančiųjų išteklių energijos derinio, kad būtų galima užtikrinti elektrifikaciją ir sėkmingai gaminti vandenilį. Šiuo metu kuriamos energijos kaupimo technologijos ir visapusiškai išnaudojamos skaitmeninimo teikiamos galimybės. Todėl vis dar labai reikalingi moksliniai tyrimai ir technologinę plėtra.

Balsavimo rezultatai

Už 92

Prieš 112

Susilaikė 9

4.3.4 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

Skyriaus nuomonė	Pakeitimas
Nekyla abejonių, kad ***žaliasis*** vandenilis ateityje prisidės prie saugios Europos energetikos sistemos užtikrinimo. EESRK atkreipia dėmesį į savo nuomones dėl vandenilio strategijos ([1]) ir ES energetikos sistemos integravimo ([2]) strategijos. ([1]) OL C 123, 2021 4 9, p. 30. ([2]) OL C 123, 2021 4 9, p. 22.	Nekyla abejonių, kad vandenilis ateityje prisidės prie saugios Europos energetikos sistemos užtikrinimo. EESRK atkreipia dėmesį į savo nuomones dėl vandenilio strategijos ([1]) ir ES energetikos sistemos integravimo ([2]) strategijos. ([1]) OL C 123, 2021 4 9, p. 30. ([2]) OL C 123, 2021 4 9, p. 22.

Balsavimo rezultatai

Už 92

Prieš 112

Susilaikė 9

1.4 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

Skyriaus nuomonė	Pakeitimas
Europos potencialas atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje turi būti kuo tiksliau nustatytas ir apie jį turi būti plačiai informuojama, kad būtų skatinamas bendras supratimas, kokiu mastu galima pasiekti nepriklausomybę nuo energijos importo. Visų pirma reikia atsižvelgti į šilumos ir transporto sektorių elektrifikavimą ir poreikį naudoti vietoje ***iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių*** gaminamą vandenilį.	Europos potencialas atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje turi būti kuo tiksliau nustatytas ir apie jį turi būti plačiai informuojama, kad būtų skatinamas bendras supratimas, kokiu mastu galima pasiekti nepriklausomybę nuo energijos importo. Visų pirma reikia atsižvelgti į šilumos ir transporto sektorių elektrifikavimą ir poreikį naudoti vietoje gaminamą vandenilį.

Balsavimo rezultatai

Už 92

Prieš 112

Susilaikė 9

1.6 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

Skyriaus nuomonė	Pakeitimas
Tuo pat metu bus reikalingos trumpalaikės ir galbūt vidutinio laikotarpio priemonės siekiant kompensuoti nutrauktą energijos tiekimą iš Rusijos. Suskystintų gamtinių dujų importas yra viena iš tokių priemonių. Tačiau EESRK mano, jog svarbu, kad tai nesukurtų naujos ilgalaikės priklausomybės nuo iškastinio kuro. Į tai turi būti atsižvelgta iš anksto investicijų cikle. Apskritai siekiama ***ne*** įvairinti priklausomybę, ***o pasiekti*** kuo ***aukštesnį strateginio*** savarankiškumo ***lygį***.	Tuo pat metu bus reikalingos trumpalaikės ir galbūt vidutinio laikotarpio priemonės siekiant kompensuoti nutrauktą energijos tiekimą iš Rusijos. Suskystintų gamtinių dujų importas yra viena iš tokių priemonių. Tačiau EESRK mano, jog svarbu, kad tai nesukurtų naujos ilgalaikės priklausomybės nuo iškastinio kuro. Į tai turi būti atsižvelgta iš anksto investicijų cikle. Apskritai siekiama įvairinti ***šaltinius ir kartu sumažinti didelę*** priklausomybę ***nuo vieno importuotojo, kad būtų pasiektas*** kuo ***aukštesnis atviro strateginio*** savarankiškumo ***lygis***.

Balsavimo rezultatai

Už 77

Prieš 113

Susilaikė 14